

Катерина ПІРКОВІЧ

ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ЮВЕЛІРНИХ ТОВАРІВ У РЕСПУБЛІЦІ СЕРБІЯ

Розглянуто історію розвитку ювелірної справи на території сучасної Сербії, стан забезпечення ювелірної галузі мінеральною сировиною. Виявлено особливості виробництва ювелірних товарів у цій країні. Проаналізовано структуру експорту та імпорту ювелірної продукції. Показано доцільність налагодження торговельних зв'язків у ювелірній галузі та наукової співпраці з Україною.

На сучасному етапі Сербія є важливим торговельним партнером України. Протягом останніх років товарообіг між ними постійно зростає. У 2010 р. він становив 294 млн доларів США [1]. При цьому обсяг українського експорту до Сербії склав 211 млн, сербський імпорт в Україну – 83 млн, а позитивне сальдо України становило 128 млн доларів США.

Співробітництво між країнами відбувається в різних галузях. Проте, на жаль, ювелірне виробництво залишається поза увагою. Для налагодження торговельних зв'язків та наукової співпраці необхідно володіти повною інформацією щодо мінеральних запасів Сербії, імпорту сировини, традицій виготовлення ювелірних виробів, експорту та імпорту готової продукції.

Мета статті – аналіз виробництва ювелірних товарів у Сербії та вивчення їхнього досвіду для налагодження торговельних зв'язків і наукової співпраці в ювелірній галузі з Україною.

Ювелірна справа у Сербії має довгу історію і започаткована ще за римського періоду. Прикраси сербської знаті за витонченістю і якістю порівнювалися з візантійськими. Намиста, діадеми, персні були статусними символами, предметами магічної сили, позначаючи людей зі світською та релігійною владою.

Белград, Ново-Брдо, Смедерево славилися в XIV–XVII ст. своїми ювелірними виробами, золотим і срібним посудом. Браслети, сережки, персні покривалися строгими за формами накладними, філігранними та гравірувальними візерунками, що мали геометричні й рослинні мотиви. Срібні хрести та оклади Євангелій прикрашалися майстерно виконаними в техніці карбування багатофігурними сюжетними композиціями й образами святих, срібні блюда й чаші – витонченими рослинними орнаментами та зображеннями тварин.

У стародавньому ювелірному мистецтві часто застосовувалася техніка філіграні. Під час турецького ярма вона була однією з найбільш поширених технік при обробці прикрас із срібла та золота, зокрема сережок, перснів, браслетів. Її також використовували при виготовленні предметів, які застосовувалися під час літургії [2].

Через економічний спад у XVI ст. для виготовлення ювелірних виробів серби стали надавати перевагу дешевшому матеріалу – сріблу, щедро прикрашаючи предмети філігранним дротом, скляною пастою та підвісками.

У XIX ст. ювелірна справа в Сербії досягла високого рівня розвитку. Сербські ювеліри брали участь у Міжнародній виставці 1903 р. в Парижі.

Після Другої світової війни соціалістичний устрій став причиною пригнічення особистої ініціативи, зокрема і в ювелірній справі, що призвело до скорочення обсягів виробництва, випуску стандартних масових виробів. У останні два десятиліття в Сербії відроджуються давні та славетні ювелірні традиції.

Сировинна база ювелірної промисловості Сербії досить багата. Золото наявне в багатьох родовищах на її території. У долині ріки Тімок воно видобувається разом із міддю [3]. Виявлено майже 20 видів ювелірного каміння, а також багато його різновидів, що містяться в 17 родовищах [4]: *халцедон* і його різновиди – безкольоровий, однокольоровий (білий, сірий, зелений – хризопраз; синій, червоний – сердолік; помаранчево-коричневий – сард) і кольоровий (концентрично-смугастий агат, паралельно-смугастий онікс); *опал* і його різновиди: білий (зокрема, кахолонг перлинного вигляду), сірий, зелений (празопал), синій, коричневий, червоний, чорний та різнокольоровий; *кварц* і різновиди: аметист, гірський кришталь, молочний кварц, моріон; *берил*; *гранат*; *турмалін*; *родохрозит*; *мармуровий онікс* тощо.

Однак промисловий видобуток ювелірного каміння на території Сербії не ведеться, здійснюються лише пробні експлуатації родовищ із видобуванням каміння в невеликих обсягах. Потреби ювелірної промисловості Сербії в сировині покриваються за рахунок імпорту [5].

Як видно з *табл. 1*, золото у вигляді порошку імпортується переважно із Словенії. Крім того, майже кожна ювелірна фірма купує золотий брухт у населення. Срібло у вигляді напівфабрикату або порошку імпортується з Італії, Франції, Росії, Німеччини. Культивовані перли завозяться з Японії та Гонконгу, діаманти – з Італії, Ізраїлю, Індії, дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння – з Бразилії, Китаю, синтетичне – з Китаю та Гонконгу.

За даними Державного комітету статистики Сербії, в 2010 р. виготовлено 122 кг ювелірних виробів, їх запаси становили 302, реалізовано 217 кг [5].

Лідером ювелірного виробництва в країні є *Zlatara Majdanpek*, що реалізує продукцію через власну мережу спеціалізованих магазинів і оптом. Частина її експортується до Словаччини, Угорщини, Македонії та Республіки Чорногорія.

Таблиця 1

Імпорт сировини для виробництва ювелірних виробів у Сербію в 2010 р., тис. доларів США [5]

Країна-експортер	Золото, порошок	Срібло, напівфабрикат або порошок	Перли культивовані, оброблені	Діаманти оброблені, не вмонтовані	Дорогоцінне напівдорогоцінне каміння необроблене	Дорогоцінне, напівдорогоцінне каміння оброблене	Синтетичне дорогоцінне, напівдорогоцінне каміння
Бельгія	–	–	–	15.4	–	–	–
Бразилія	–	–	–	–	5.3	7.4	–
Гонконг	–	–	4.7	–	–	–	4.6
Ізраїль	–	–	–	40.3	–	–	–
Індія	–	–	–	26.4	–	0.8	–
Італія	–	53.7	–	53.2	–	0.7	–
Китай	–	–	0.6	–	0.1	7.1	7.9
Німеччина	3.2	22.6	–	–	–	–	–
Росія	–	29.4	–	–	–	–	–
Словенія	108.7	18.1	–	–	–	–	–
США	10.5	18.0	–	0.9	–	0.3	0.3
Таїланд	–	–	2.0	–	–	0.9	1.5
Франція	–	32.3	–	–	–	1.3	3.2
Японія	–	–	7.5	–	–	–	–
Інші	–	3.9	–	0.9	0.5	0.1	0.9

У Сербії процеси виробництва та продажу ювелірних товарів тісно пов'язані, оскільки переважна кількість фірм поєднує ці види діяльності, що дає змогу оперативно реагувати на зміни попиту.

Значна частина фірм мають свої сайти в мережі Інтернет, де експонується їхня продукція. У 2008 р. відкрито перший в Сербії інтернет-магазин ювелірних товарів *Zlatara Andrejević*. Куплені товари доставляються власнику кур'єрською службою.

У Сербії золоті вироби виготовляються переважно 585 проби, мають жовтий колір, легуючими компонентами є срібло та мідь у співвідношенні 1 : 1, а також можуть бути цинк і нікель. Сьогодні актуальні прикраси з білого золота та комбінацій жовтого, білого й червоного [6]. В останні роки стали популярними пустотілі золоті вироби 585 проби, що виготовляються з двох або більше деталей методом пластичної деформації з наступним паянням. Найчастіше пустотілими виробляють масивні вироби: ланцюжки, намиста, браслети [7]. У Сербії користуються попитом також прикраси з платини. А в сплавах із неї легуючими компонентами використовуються паладій, іридій, рутеній, кобальт, мідь [8]. Останнім часом зростає потреба в ювелірних предметах церковного призначення, тому багато компаній починають виготовляти й такі предмети.

Частина ювелірної продукції Сербія експортує (табл. 2) [5].

Таблиця 2

Експорт ювелірних товарів із Сербії в 2010 р.

Країна-імпортер	Прикраси, частини прикрас із дорогоцінних металів		Ювелірні предмети, їх частини з дорогоцінних металів	
	тис. доларів США	%	тис. доларів США	%
Боснія і Герцеговина	60	14.3	19.6	8.6
Канада	33.5	8	–	–
Німеччина	6.6	1.6	11.6	5.1
Македонія	0.1	0.02	193.9	84.6
Республіка Чорногорія	93.8	22.3	4.1	1.8
Словаччина	126.3	30.1	–	–
Словенія	49.4	11.8	–	–
Туреччина	18.6	4.4	–	–
Угорщина	14.9	3.5	–	–
Чехія	6.8	1.6	–	–
Інші	9.8	2.3	–	–
Усього	419.8	100	229.2	100

Дані таблиці свідчать, що значна частина прикрас із дорогоцінних металів у 2010 р. експортувалася до Словаччини, а також до країн колишньої Югославії – Чорногорії, Боснії і Герцеговини та до Словенії. Інші ювелірні вироби та їхні частини з дорогоцінних металів експортувалися переважно до Македонії.

Внутрішній ринок Сербії поповнюється імпортними ювелірними товарами, обсяг яких у 2010 р. в 7 разів перевищив експорт (табл. 3) [5].

Таблиця 3

Імпорт ювелірних товарів у Сербію в 2010 р.

Країна-експортер	Прикраси, частини прикрас із дорогоцінних металів		Ювелірні предмети, їхні частини з дорогоцінних металів		Вироби з перлів, дорогоцінного та напівдорогоцінного каміння		Інші вироби з дорогоцінних металів	
	тис. доларів США	%	тис. доларів США	%	тис. доларів США	%	тис. доларів США	%
Бразилія	–	–	9	12.8	–	–	–	–
Греція	–	–	12.8	18.2	–	–	–	–
Іспанія	52.3	1.1	0.2	0.3	6.0	8.0	–	–
Італія	833	17.9	17.4	24.7	0.2	0.3	–	–
Китай	261	5.6	15.2	21.6	32.8	44	–	–
Литва	–	–	–	–	7.2	9.7	–	–
Німеччина	86.8	1.9	0.1	0.1	0.7	0.9	10.6	15.5
Македонія	–	–	–	–	–	–	57.7	84.1
Чорногорія	–	–	–	–	18.3	24.5	–	–
Словенія	1164.2	25.0	–	–	–	–	0.3	0.4
США	23.7	0.5	4.7	6.7	–	–	–	–
Таїланд	1186.5	25.5	–	–	–	–	–	–
Туреччина	374.4	8.0	3.3	4.7	–	–	–	–
Хорватія	203.1	4.4	–	–	–	–	–	–
Швейцарія	179.3	3.9	2.2	3.1	3.3	4.4	–	–
Інші	287.3	6.2	5.6	7.9	6.1	8.2	–	–
Усього	4651.6	100	70.5	100	74.6	100	68.6	100

Найбільша частка імпорту припадає на прикраси, частини прикрас із дорогоцінних металів, незначні частки – на ювелірні предмети та їх частини з дорогоцінних металів, вироби з перлів, дорогоцінного та напівдорогоцінного каміння тощо. Прикраси з дорогоцінних металів здебільшого завозили з Таїланду, Словенії та Італії; ювелірні предмети та їх частини – з Італії, Китаю, Греції, Бразилії; вироби з перлів, дорогоцінного й напівдорогоцінного каміння – з Китаю та Чорногорії.

Отже, ювелірне виробництво в Сербії зберігає давні традиції й активно розвивається. Тут функціонує національна Асоціація ювелірів, яка представляє і захищає інтереси виробників ювелірних товарів, проводить зустрічі, організовує практичні курси підвищення ювелірної майстерності тощо. Кожного року, у вересні, починаючи з 2001 р., проводиться Міжнародний симпозіум золотарства *MajdanArt*, який збирає фахівців ювелірної справи з різних країн. Щороку восени в Новому Саді проходить Міжнародна виставка ювелірних виробів, годинників, оптики *Sjaj*.

На території країни є родовища ювелірної мінеральної сировини, однак видобувається каміння в невеликих обсягах. Потреби в сировині покриваються переважно за рахунок імпорту. Значна частина ювелірної продукції імпортується до Сербії з різних країн, але не з України. Саме тому важливо налагоджувати торговельні зв'язки між українськими та сербськими учасниками ювелірного ринку, а також співробітництво в науковій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Державна підтримка українського експорту* / Міністерство економіки України. — Режим доступу : <http://www.ukrexport.gov.ua> (27.08.2011).
2. *Петрович С.* О филигранной работе / С. Петрович // *Филигрань Покимица*. — Режим доступу : http://www.pokimica.com/lang_ru/filigran_ru.htm (27.08.2011).
3. *Bugarin M.* Zlato – vekovni metal / Mile Bugarin, Gordana Slavković // *Inovacije i razvoj*. — 2007. — N 1. — С. 9—12.
4. *Илић М.* Ювелирске минералне сировине / М. Илић. — Београд : Демократска странка, Истраживачко-издавачки центар, 2007. — 27 с.
5. *Република Србија.* Републички завод за статистику. — Режим доступу : <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/Default.aspx> (27.08.2011).
6. *Корозиони лом у легури злата 585 услед фазних трансформација* / З. Карастојковић, Р. Перић, М. Срећковић [та ін.] // *Zaštita materijala*. — 2008. — N 2 (49). — С. 51—55.
7. *Perić R.* Prilog raspravi o kvalitetu šupljeg nakita od legure zлата 585 / R. Perić, G. Đorđević, Z. Karastojković // *Kvalitet*. — 2008. — N 3—4. — С. 65—67.

8. *Bugarin M. Osobine i tržište platinskog nakita / Mile Bugarin, Gordana Slavković // Inovacije i razvoj. — 2007. — N 1. — С. 60—64.*

Стаття надійшла до редакції 10.12.2010.

Пиркович Е. Тенденции рынка ювелирных товаров в Республике Сербия.

Рассмотрена история развития ювелирного дела на территории современной Сербии, обеспеченность ювелирной отрасли минеральным сырьем. Выявлены особенности производства ювелирных товаров в этой стране. Проанализирована структура экспорта и импорта ювелирной продукции. Показана целесообразность налаживания торговых связей в ювелирной отрасли и научного сотрудничества с Украиной.

Pirkovich K. The tendencies in the Jewelry market in the Republic of Serbia. The

article considers the history of jewelry market on the territory of modern Serbia, state of provision of jewelry industry of Serbia with mineral raw materials. The features of the production of jewelry in the country have been revealed. The structure of exports and imports of jewelry has been analyzed. The article displays the expedience of establishing trade links in the jewelry industry and scientific cooperation.